

**Rozporządzenie
Ministra Zdrowia ¹⁾**

z dnia

w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy

Na podstawie art. 227 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm. ²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie reguluje:

- 1) tryb, metody, rodzaj i częstotliwość wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy;
- 2) przypadki, w których jest konieczne prowadzenie pomiarów ciągłych;
- 3) wymagania, jakie powinny spełniać laboratoria wykonujące badania i pomiary;
- 4) sposób rejestrowania i przechowywania wyników tych badań i pomiarów;
- 5) wzory dokumentów oraz sposób udostępniania wyników badań i pomiarów pracownikom.

§ 2.

1. Pracodawca, w którego zakładzie pracy występują czynniki szkodliwe dla zdrowia, jest obowiązany do badań i okresowych pomiarów tych czynników:
 - 1) co najmniej raz na dwa lata – przy stwierdzeniu, w ostatnio przeprowadzonym badaniu, stężeń i natężeń czynników szkodliwych od 0,1 do 0,5 wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń określonych w odrębnych przepisach;
 - 2) co najmniej raz w roku – przy stwierdzeniu stężeń i natężeń czynników szkodliwych od 0,5 do 0,75 wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń określonych w odrębnych przepisach;
 - 3) co najmniej raz na sześć miesięcy – przy stwierdzeniu stężeń i natężeń czynników szkodliwych od 0,75 do 1,0 wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń określonych w odrębnych przepisach.

¹⁾ Minister Zdrowia kieruje działem administracji rządowej – zdrowie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Zdrowia (Dz. U. Nr 134, poz. 1439).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107, poz. 1127 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405 i Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 196, poz. 1660, Nr 199, poz. 1673 i Nr 200, poz. 1679 oraz 2003 r. Nr 166, poz. 1608 i Nr 213, poz. 2081.

2. W razie stwierdzenia przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia pracodawca powinien określić przyczyny, możliwie najszybciej wprowadzić środki zaradcze i zapewnić monitorowanie stężeń i natężeń tych czynników, do czasu osiągnięcia ich poziomów zgodnych z odpowiednimi wartościami dopuszczalnymi.
3. W razie występowania w środowisku pracy czynników o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, zgodnie z wykazem określonym w odrębnych przepisach, pracodawca jest obowiązany do pomiarów tych czynników:
 - 1) w każdym przypadku wprowadzenia zmian w warunkach stosowania tych czynników;
 - 2) co najmniej raz na trzy miesiące – przy stwierdzeniu stężeń czynników rakotwórczych od 0,5 do 1,0 wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń określonych w odrębnych przepisach;
 - 3) co najmniej raz na sześć miesięcy – przy stwierdzeniu w dwóch poprzednich pomiarach stężeń czynników rakotwórczych od 0,1 do 0,5 wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń określonych w odrębnych przepisach;
 - 4) w sposób określony w ust. 2 – w razie stwierdzenia przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń.
4. W razie występowania w środowisku pracy czynników, dla których w odrębnych przepisach określono wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia pułapowego pracodawca powinien zapewnić ciągłe pomiary stężeń tych czynników, a jeżeli pomiary ciągłe nie są możliwe, należy wykonywać pomiary okresowe z częstotliwością określoną w ust. 1 i 2, według zasad podanych we właściwych wytycznych.
5. W razie jednoczesnego narażenia pracowników na działanie kilku czynników chemicznych o podobnym działaniu toksycznym, gdy suma ilorazów średnich stężeń i odpowiednich wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń przekracza 1, pracodawca jest obowiązany do stosowania przepisów ust. 2.
6. Nie ma potrzeby prowadzenia okresowych pomiarów czynników szkodliwych jeżeli wyniki ostatnio przeprowadzonych pomiarów nie przekraczają 0,1 wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń, jeżeli proces technologiczny jest ustabilizowany i nie są przewidywane zmiany, mogące wpływać na wysokość stężeń i natężeń czynników szkodliwych. Dotyczy to również pomiarów substancji rakotwórczych.
7. W razie występowania ekspozycji pracowników na pola i promieniowanie elektromagnetyczne z zakresu częstotliwości 0 Hz – 300 GHz pomiary przeprowadza się:
 - 1) raz na trzy lata – jeżeli w ostatnio wykonanych pomiarach stwierdzono, że wskaźnik ekspozycji W nie przekracza 0,5;
 - 2) raz w roku – jeżeli w ostatnio wykonanych pomiarach stwierdzono, że wskaźnik ekspozycji W przekracza 0,5;
 - 3) każdorazowo – jeżeli zmiana warunków ekspozycji źródeł pól wpływa na rozkład stref ochronnych lub zachodzą zmiany warunków ekspozycji pracowników.
 - 4) z obowiązku pomiarów zwolnione są pola i promieniowanie elektromagnetyczne, wytwarzane przez urządzenia z wykazu opracowanego przez Głównego Inspektora Sanitarnego.
8. Właściwy miejscowo państwowy powiatowy inspektor sanitarny, zwany dalej "właściwym państwowym inspektorem sanitarnym", może ustalić późniejszy termin

dokonania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia niż wynikający z częstotliwości, określonej w ust. 1-7.

§ 3.

1. Badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia wykonuje się metodami określonymi w Polskich Normach i normach międzynarodowych lub równoważnymi, a w razie braku takich metod - metodami zalecanymi przez Międzyresortową Komisję ds. Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy.
2. Metody badań i pomiarów czynników chemicznych powinny być zgodne z wymaganiami ogólnymi według normy PN EN 482.
3. Szczegółowe zasady prowadzenia pomiarów i oceny stężeń czynników chemicznych i zapylenia w środowisku pracy określono we właściwych wytycznych.
4. Sposób wykonywania pomiarów zapylenia powietrza w podziemnych wyrobiskach zakładów górniczych oraz w pomieszczeniach na powierzchni związanych bezpośrednio z prowadzeniem ruchu w wyrobiskach podziemnych określają odrębne przepisy.
5. Sposób wykonywania badań i pomiarów biologicznych czynników szkodliwych określają odrębne przepisy.
6. Wymagany zakres i sposób prowadzenia badań i pomiarów czynników chemicznych w materiale biologicznym, dla których ustalono wiążące prawnie wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń w materiale biologicznym określają odrębne przepisy.

§ 4.

1. Rodzaj badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia określa, w formie decyzji, właściwy państwowy inspektor sanitarny, przy czym pierwszą decyzję wydaje się po zawiadomieniu przez pracodawcę o rozpoczęciu lub zmianie prowadzonej przez niego działalności, dokonanej w trybie określonym w art. 209 Kodeksu pracy.
2. Właściwy państwowy inspektor sanitarny może zażądać od pracodawcy dodatkowych informacji niezbędnych do wydania decyzji, o której mowa w ust. 1.

§ 5.

Badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy wykonują laboratoria akredytowane zgodnie z przepisami o badaniach i certyfikacji, z zastrzeżeniem § 9.

§ 6.

1. Pracodawca przekazuje niezwłocznie, wyniki badań i pomiarów wykonane przez laboratoria inne niż Państwowej Inspekcji Sanitarnej, gdy przekroczone są wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, a w pozostałych przypadkach nie później niż w ciągu 14 dni od dnia ich otrzymania, do wiadomości właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, właściwemu miejscowo okręgowemu inspektorowi pracy oraz lekarzowi sprawującemu profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami.
2. W przypadku stwierdzenia przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, pracodawca jest obowiązany niezwłocznie, w

sposób ustalony w danym zakładzie pracy, poinformować o tym pracowników oraz umieścić na odpowiednim stanowisku pracy informacje o stwierdzonym narażeniu.

§ 7.

1. Pracodawca rejestruje wyniki wykonywanych badań i pomiarów, wpisując je na bieżąco do rejestru wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowisku pracy, zwanego dalej „rejestrem”, oraz do kart pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, zwanych dalej „kartami”.
2. Wzór rejestru oraz kart stanowi załącznik do rozporządzenia.
3. W przypadku likwidacji bądź upadłości zakładu pracy pracodawca jest obowiązany do przekazania rejestru oraz kart do właściwej miejscowo stacji sanitarno-epidemiologicznej.
4. Rejestry oraz karty przechowywane są przez okres 40 lat po ustaniu narażenia, natomiast wyniki badań i pomiarów, o których mowa w § 4 ust. 1 – przez okres 3 lat.

§ 8.

Rejestry i karty oraz wyniki badań i pomiarów, o których mowa w § 7 ust. 4, pracodawca jest zobowiązany udostępnić na każde żądanie pracownika lub jego przedstawiciela w sposób ustalony w danym zakładzie pracy.

§ 9.

Do dnia 31 grudnia 2006 roku badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy mogą wykonywać laboratoria, które do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia wykonywały pomiary na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów.

§ 10.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

MINISTER ZDROWIA

**Załącznik do
rozporządzenia Ministra Zdrowia
z dnia2004 r. (poz....)**

..... Pieczęć zakładu pracy	REJESTR wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowisku pracy (nazwa lub symbol stanowiska pracy)	Nr karty [][][][][][][][] Data założenia rejestru: [][][][][][][][][][] Lokalizacja stanowiska pracy:
..... Nr statystyczny - REGON		

Charakterystyka stanowiska:
 (krótki opis technologii lub rodzaju produkcji, elementy wyposażenia, materiały, strefy zagrożenia, podstawowe czynności, sposób i czas ich wykonywania)

Wykaz czynników szkodliwych i uciążliwych, występujących na stanowisku pracy

Czynniki chemiczne	Pyły	Czynniki fizyczne	Czynniki biologiczne	Czynniki uciążliwe

Rok:	20..	20..	20..	20..
Zatrudnienie ogółem:				
w tym:	kobiet			
	młodocianych			
	pracujących na nocnej zmianie			
Liczba pracowników narażonych:				
Liczba pracowników zatrudnionych w warunkach uciążliwych				

KARTA POMIARÓW CZYNNIKÓW CHEMICZNYCH

1	Nazwa czynnika/kod				
2	Data pomiaru				
3	Miejsce pomiaru				
4	Kto wykonał pomiar				
5	Metoda pomiaru (PN) lub oceny				
6	Wynik pomiaru				
7	Interpretacja wyniku (charakterystyka ew. przekroczeń normatywu higienicznego)				

KARTA POMIARÓW PYŁÓW

1	Nazwa czynnika/kod				
2	Data pomiaru				
3	Miejsce pomiaru				
4	Kto wykonał pomiar				
5	Metoda pomiaru (PN) lub oceny				
6	Wynik pomiaru				
7	Interpretacja wyniku (charakterystyka ew. przekroczeń normatywu higienicznego)				

KARTA POMIARÓW CZYNNIKÓW FIZYCZNYCH

1	Nazwa czynnika/kod				
2	Data pomiaru				
3	Miejsce pomiaru				
4	Kto wykonał pomiar				
5	Metoda pomiaru (PN) lub oceny				
6	Wynik pomiaru				
7	Interpretacja wyniku (charakterystyka ew. przekroczeń normatywu higienicznego)				

UZASADNIENIE

do projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia
w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy

Zgodnie z art. 227 § 2 Kodeksu pracy Minister Zdrowia obowiązany jest do określenia w drodze rozporządzenia:

- trybu, metod, rodzaju i częstotliwości badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy;
- przypadków, w których konieczne jest prowadzenie pomiarów ciągłych;
- wymagań, jakie powinny spełniać laboratoria, wykonujące badania i pomiary;
- sposobu rejestrowania, przechowywania i udostępniania pracownikom wyników tych badań i pomiarów oraz odpowiednich wzorów dokumentów.

Konieczność zmiany dotychczas obowiązującego rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 9 lipca 1996 r. (Dz. U. Nr 86 poz. 394 z późn. zm.) wynika z rozszerzenia delegacji ustawowej oraz wprowadzenia do systemu Polskich Norm norm europejskich dotyczących procedur pomiarów czynników chemicznych oraz oceny narażenia na te czynniki.

Zgodnie z normą PN EN 689:2002, zawierającą wytyczne oceny narażenia na czynniki chemiczne i zalecaną strategię pomiarową, przy ustalaniu odstępu czasu między pomiarami okresowymi należy brać pod uwagę przede wszystkim zmienność wyników pomiarów, różnicę między wysokością stężenia a wartością dopuszczalną i czas wymagany do poprawy prewencji. Założenia te wzięto pod uwagę przy ustalaniu częstotliwości pomiarów, aczkolwiek proponowane odstępy czasu są niższe niż zalecane w normie, ze względu na koszty. Wprowadzono również dolną granicę stężeń, odpowiadającą 0,1 wartości NDS poniżej której nie ma potrzeby prowadzenia pomiarów okresowych. Wychodzi to naprzeciw postulatam laboratoriów i służb BHP, uskarżających się na nieprecyzyjność dotychczas obowiązujących przepisów, zgodnie z którymi w każdym zakładzie należałoby co najmniej raz na 2 lata wykonywać pomiary stężeń wszystkich czynników z wykazu NDS i NDN (stężenia niższe od 0,5 NDS). Zapis ten ma na celu dostosowanie przepisów do zawartej w dokumentach międzynarodowych (normy: EN 1540, PN EN 689, PN EN 482 i in.) definicji narażenia, zgodnie z którą o narażeniu inhalacyjnym można mówić tylko wtedy, gdy jest ono mierzalne.

Obowiązek prowadzenia pomiarów ciągłych nałożono na pracodawców, w których zakładach stosowane są substancje chemiczne, dla których w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie **najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń** czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217 poz. 1833) ustalono wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia pułapowego (NDSP). Normatywy typu NDSP różnią się od innych wartości dopuszczalnych tym, że określają nie stężenia średnie, lecz nieprzekraczalny poziom narażenia i dotyczą szybko działających substancji o ostrym działaniu drażniącym. Z tego względu wielkość stężenia powinna być kontrolowana w sposób ciągły, najlepiej za pomocą urządzeń o odczycie wyniku w czasie rzeczywistym, a w razie braku możliwości takich pomiarów (brak odpowiednich urządzeń pomiarowych) okresowo, według zasad określonych we właściwych wytycznych.

Wprowadzono **przepis dotyczący** konieczności zgodności metod pomiarów czynników chemicznych z normą PN EN 482 i powołano się na przygotowane szczegółowe wytyczne prowadzenia badań i pomiarów, których wprowadzenie powinno ułatwić pracę laboratoriom i umożliwić prawidłową interpretację wyników.

Wymienione właściwe wytyczne są obszernym dokumentem opisującym zasady pobierania próbek powietrza i higienicznej interpretacji wyników pomiarów, wyjaśniającym sens i praktyczne znaczenie zapisów norm PN-Z-04008-7:2002 i PN EN 689:2002 oraz szczegółowo opisującym sposób przeprowadzenia pomiarów.

W § 2 ust. 7 wykreślono słowa „w obszarze stref ochronnych”. Dotychczasowe sformułowanie powoduje, że z obowiązku pomiarów zwolnione zostają wszystkie urządzenia, w otoczeniu których chociaż raz (np. na podstawie pomiarów wykonanych natychmiast po zainstalowaniu urządzenia) nie stwierdzono pola o wartościach maksymalnych odpowiadających strefie bezpiecznej. Jednakże z praktyki wiadomo, że wiele urządzeń na skutek starzenia się i złych warunków eksploatacji, zaczyna emitować niepożądane promieniowanie elektromagnetyczne dopiero po pewnym okresie ich użytkowania. Ponieważ zgodnie z dotychczas obowiązującym rozporządzeniem wokół tych urządzeń pomiary będą wykonane tylko raz - natychmiast po ich zainstalowaniu, więc nie ma możliwości wyeliminowania z eksploatacji tych, które będą stanowiły zagrożenie dla zdrowia pracowników.

Zwolnienie z obowiązku pomiarów decyzją Głównego Inspektora Sanitarnego pól wytwarzanych przez niektóre urządzenia ma na celu odstępianie od pomiarów dla szeregu urządzeń, wytwarzających słabe pola (lampki na biurka, czajniki elektryczne itp.).

Wprowadzono przepisy odnoszące się do pomiarów biologicznych czynników szkodliwych (przepisy są obecnie przygotowywane) i pomiarów czynników chemicznych w materiale biologicznym, obowiązek prowadzenia których wynika z Dyrektywy Rady 98/24/EWG z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na czynniki chemiczne w pracy.

Ocena Skutków Regulacji

1. Wskazanie podmiotów na które działa regulacja.

Niniejsze rozporządzenie będzie miało wpływ na pracodawców, u którego zakładzie pracy występują czynniki szkodliwe dla zdrowia.

2. Konsultacje.

Projekt rozporządzenia zostanie przesłany do konsultacji społecznych następującym instytucjom:

- 1.Polska Izba Przemysłu Chemicznego – Związek Pracodawców.
- 2.OPZZ.
- 3.Federacja Związków Zawodowych Pracowników Ochrony Zdrowia.
- 4.NSZZ „Solidarność”.
- 5.Federacja Związków Pracodawców Zakładów Opieki Zdrowotnej RP.
- 6.Stowarzyszenie Producentów Kosmetyków i Chemii Gospodarczej.
- 7.Polskie Stowarzyszenie Przetwórców Tworzyw Sztucznych.
- 8.Stowarzyszenie Polskich Producentów Farb i Lakierów.
- 9.Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego.
- 10.Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych.
- 11.Naczelna Rada Lekarska.
- 12.Konfederacja Pracodawców Polskich.
- 13.Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych.
- 14.Krajowa Izba Gospodarcza.
- 15.Instytut Chemii Przemysłowej.
- 16.Instytut Przemysłu Organicznego.
- 17.Instytut Ochrony Środowiska.
- 18.Instytut na Rzecz Ekorozwoju.
- 19.Polski Klub Ekologiczny.

3. Wpływ regulacji na:

a) dochody i wydatki budżetu sektora publicznego

Projektowane rozporządzenie nie powoduje dodatkowych skutków finansowych dla budżetu państwa albowiem rozwiązania obciążające budżet (funkcjonowanie nadzoru nad warunkami pracy i prowadzenie rejestru) były już stosowane zgodnie z dotychczas obowiązującymi przepisami.

W związku z wydzieleniem w wojewódzkich stacjach sanitarno-epidemiologicznych pionów laboratoryjnych, które obecnie już znajdują się na dość zaawansowanych etapach procesu akredytacji (w związku z koniecznością akredytacji badań żywności) sam proces uzyskiwania akredytacji na badania czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy nie powinien generować dodatkowych kosztów.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało również wpływu na budżety jednostek samorządu terytorialnego

b) rynek pracy

Wejście w życie rozporządzenia nie będzie miało wpływu na rynek pracy.

c) konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną

Wydanie rozporządzenia nie będzie miało wpływu na wewnętrzną lub zewnętrzną konkurencyjność gospodarki. Zwiększenie częstotliwości pomiarów, wymaganych od pracodawcy w razie stwierdzenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych zbliżonych do wartości dopuszczalnych jest kompensowane przez zmniejszenie obowiązku wykonywania jakichkolwiek pomiarów przy stwierdzeniu niskich stężeń i natężeń.

d) sytuację i rozwój regionów

Wydanie rozporządzenia nie będzie miało wpływu na sytuację i rozwój regionów.

e) korzyści społeczne

Wydane rozporządzenie będzie miało korzystny wpływ na zdrowie pracowników.